

O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI

VOL. 3 /ISS:3 (2026)

INSURANCE MARKET OF UZBEKISTAN

СТРАХОВОЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА

INSURANCE

№	MUNDARIJA	Page
1.	TOVARLAR AUDITI NATIJALARINI AUDITORLIK HISOBOTIDA AKS ETTIRISH TARTIBI <i>Ibragimov Mansur Mardonovich, Qurbonov Muhammadali Bahodirovich</i>	4
2.	O'ZBEKISTONDA XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISH <i>Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Shirinova Obida Toshpulatovna</i>	8
3.	ORGANIZATION OF AN AUDIT OF THE MOVEMENT OF FIXED ASSETS BASED ON INTERNATIONAL STANDARDS REQUIREMENTS <i>Ibragimov Mansur Mardonovich, Orzumurodova Farangiz Damirovna</i>	12
4.	QURILISH TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI <i>Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Qo'chqorov Muslimbek Bobojon o'g'li</i>	16
5.	SAVDO KORXONALARIDA TOVAR OPERATSIYALARI AUDITINING TASHKILIY TA'MINOTI <i>Ibragimov Mansur Mardonovich, Tursunboyev Sarvar Shuxrat o'g'li</i>	19
6.	SAVDO KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Po'latov Xudoyberdi Uktamovich</i>	24
7.	TURIZM KORXONALARIDA HISOB SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH <i>Ibragimov Mansur Mardonovich</i>	27
8.	KORXONALARDA MEHNAT HAQI HISOBI VA NAZORATINING INNOVATSION MEXANIZMLARI <i>Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna, Davronov Miraziz Baxtiyor o'g'li</i>	30
9.	XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA ASOSIY VOSITALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Bahodirova Madinabonu Ixtiyor qizi</i>	33
10.	MEHNAT HAQI HISOBI VA AUDITINING ZAMONAVIY METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna, Yusupov Shavkar Xushvaqt o'g'li</i>	37
11.	KORXONALARDA MEHNAT HAQI HISOBI VA AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH <i>Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna, Akmalov Ilg'or Nazirovich</i>	41
12.	XIZMAT KO'RSATUVCHI KORXONALARDA XARAJATLAR HISOBI VA KALKULYATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Toshbekov Firdavs Abdurauf o'g'li</i>	44
13.	XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TOVAR-MODDIY ZAHIRALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Bahodirova Madinabonu Ixtiyor qizi</i>	47
14.	ASOSIY VOSITALARNI HISOB OBYEKTI SIFATIDA TASNIFLASH VA BAHOLASHNI MHXS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH <i>Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Shakarov Shahzod Sobir o'g'li</i>	52
15.	XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING KREDIT VA QARZ MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH HISOBINI VA TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Mahmudova Go'zal Samadjon qizi</i>	56
16.	IQTISODIY O'SISH BARQARORLIGINI TA'MINLOVCHI OMILLAR. (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA) <i>Xolbekov Shoxsuvor Ochilovich</i>	61
17.	ФОРМИРОВАНИЕ РЫНКА ВТОРИЧНЫХ РЕСУРСОВ КАК ОСНОВА РЕСУРСОСБЕРЕГАЮЩЕЙ МОДЕЛИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ <i>Ким Татьяна Валерьевна</i>	65
18.	ОПЫТ ЮЖНОЙ КОРЕИ ПО ВНЕДРЕНИЮ СИСТЕМЫ КОРЕЙСКОГО ФОНДА КРЕДИТНЫХ ГАРАНТИЙ <i>Рахманов Бекзод Ибрагимович</i>	70

19	TRANSPORT SUG'URTASINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Rustamov Sherzod Raxmataliyevich</i>	74
20	RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR SUG'URTA SEKTORIDA BIZNES JARAYONLARINI BOSHQARISH MEXANIZMLARI VA ULARNI MILLIY SUG'URTA TIZIMIGA TATBIQ ETISH IMKONIYATLARI <i>Yakubova Nargiz Tursunbayevna</i>	76
21	НАПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОГО СТРАХОВАНИЯ В СТРАХОВОЙ ПРАКТИКЕ УЗБЕКИСТАНА <i>Закирходжаева Ширин Акмаловна</i>	80
22	THE PLACE AND IMPORTANCE OF THE LOGISTICS INDUSTRY IN THE NATIONAL ECONOMY <i>Matiyazova Sanobar Rajabbayovna</i>	84
23	O'ZBEKISTONDA ISLOMIY BANKLAR INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH MUOMMOLARI <i>Mirzasalimova Ozoda To'liq qizi</i>	88
24	O'ZBEKISTONDA SUG'URTA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI <i>Baratova Dinora Alisherovna</i>	90
25	IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA XIZMAT KO'RSATISH JARAYONLARINI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI <i>Ilhom Safarboyevich Shukurov</i>	92
26	GLOBALASHUV SHAROITIDA TEXNOLOGIK PIVOJLANISH QONUNIYATLARI <i>Mamatova Fotima Abdusalomovna</i>	96
27	NOMODDIY AKTIVLARNI HISOB OBYEKTI SIFATIDAGI TASNIFI VA TAVSIFINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Abdug'ofurov Og'abek Tolib o'g'li</i>	99
28	MINTAQADA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI <i>Muxiddinov Tal'at Shaydullo o'g'li</i>	103
29	MAMLAKATIMIZDA JORIY ETILAYOTGAN "XAVFSIZ SHAHAR" LOYIHASINING ASOSIY VAZIFALARI TAHLILI <i>Iminov Akbarjon Odiljon o'g'li</i>	106
30	O'ZBEKISTONDA PENSIYA SUG'URTASINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARIDAN FOYDALANISH YO'LLARI <i>Yoldoshova Aziza Muzaffar qizi</i>	110
31	SUG'URTA XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARDA DAROMADLAR AUDITINI TASHKIL ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI <i>Urozo Komil Bahromovich, Sharifov Davlatjon Nosirovich</i>	113
32	SUG'URTA TASHKILOTLARI MOLIVAVIY BARQARORLIGINING IQTISODIY MOHIYATI VA OMILLARI <i>Xolbayev Azamat Yuldashovich</i>	117
33	SUG'URTA XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARDA DAROMADLAR HISOBI VA AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Urozo Komil Bahromovich</i>	122
34	ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ БАЗЫ И ИНТЕРНЕТ РЕСУРСОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ТЕМАТИКИ «СТАТИСТИКА ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ» <i>Сиддиков Алишер Журакулович, Зокирова Муниса Жамолiddин кизи</i>	125
35	TA'LIM SIFATINING MEHNAT BOZORIDAGI BANDLIK DARAJASIGA TA'SIRI <i>Hamroyeva Dilso'z Yahoyevna, Ro'ziyeva Shaxruza Sherali qizi</i>	131
36	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA MARKETING NAZARIYASINI SHAKLLANISHI <i>Isakova Naima Ikromjonovna</i>	134

37	O'ZBEKISTONDA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYASI ASOSIDA MINTAQAVIY SANOATLASHUVNI AMALGA OSHIRISH XUSUSIYATLARI <i>Qosimova Hilola Jamshedovna</i>	138
38	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INSURTECH TEXNOLOGIYALARINING SUG'URTA BOZORI RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIRI <i>Xakimzoda Maftuna, Yusuf qizi</i>	143
39	O'ZBEKISTONDA TURIZM MARKETINGI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH <i>Ikramova Nasiba Axmadovna</i>	146
40	LOGISTIKA TIZIMLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH VA SUG'URTA MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Abdaturapova Dildora Farxodjon qizi</i>	149
41	SUG'URTA BOZORINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI VA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI <i>Djumaniyazov Shavkat Raximovich</i>	151
42	O'ZBEKISTON SHAROITIDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA BOJXONA MA'MURIYATCHILIGINING INSTITUTSIONAL MEXANIZMI VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI <i>Matkarimova Iroda Muxtorovna</i>	155
43	YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOT STRATEGIYASIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI VA USTUVOR YO'NALISHLARI <i>Yoqubova Fotimaxon Baxromjonovna</i>	159
44	O'ZBEKISTON MOLIYA BOZORIDA ISLOM BANK XIZMATLARINI YO'LGA QO'YISHNING DOLZARBLIGI VA IKKILIK BANK TIZIMI <i>Sohibnazarov Abdurashid Abduvohidovich</i>	162
45	O'ZBEKISTONDA KIBERJINOYAT RISKLARINI STRATEGIK BOSHQARISHNI HUQUQIY ASOSLARI TAHLILI <i>Xasanov Umidjon Yusupovich</i>	167
46	CLOUD-BASED MANAGEMENT SYSTEMS AND THEIR IMPACT ON UNIVERSITY GOVERNANCE: A PROPOSED PLS-SEM FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN UZBEKISTAN <i>Olimjonov Abbasjon Olimjonovich</i>	170
47	ПРОГНОЗНО-ПЛАНОВАЯ СИСТЕМА ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ДЛЯ ЭФФЕКТИВНОГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА И СБАЛАНСИРОВАННОСТИ РЫНКА ТРУДА <i>Холбаева Сабина Рустамовна</i>	173
48	TURIZM IQTISODIYOTIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING ROLI <i>Jalolov Otabek Oybek o'g'li</i>	177
49	MAHALLA TIZIMIDA MADANIY LOYIHALARNI BOSHQARISHNING INTEGRATSIYALASHGAN IJTIMOYIY-IQTISODIY MODELI: JAMOATCHILIK ISHTIROKI, RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INSTITUTSIONAL ISHONCH YONDASHUVI <i>Umarova Roxilaxon Xaliljon qizi</i>	181
50	KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA «YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARIDAN FOYDALANISHNING NAZARIY TALQINI <i>Aripov Oybek Abdullayevich</i>	185

“O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI” JURNALI TAHRIR KENGASHI A‘ZOLARI

1. Teshabayev To‘lqin Zakirovich (Kengash raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, i.f.d. prof.).
2. Fayziyev Orifjon Olimovich (Kengash raisi o‘rinbosari, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi direktor o‘rinbosari).
3. Azimov Rustam Sadikovich (O‘zbekinvest eksport-import sug‘urta kompaniyasi AJ Bosh direktori, i.f.d. prof.).
4. Mehmonov Sultonali Umaraliyevich (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d., prof.).
5. Abduraxmonova Gulnora Qalandarovna (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d. prof.).
6. Xudoyqulov Sadirdin Karimovich (TDIU huzuridagi “O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari” ilmiy tadqiqot markazi direktori).
7. Xalilov Oybek Nasirovich (O‘zbekiston sug‘urta bozori professional ishtirokchilari Uyushmasi Kengash raisi).
8. Qo‘ldoshev Qamariddin Mansurovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida professori, i.f.d., Bosh muharrir).
9. Zaynalov Jahongir Rasulovich (Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Moliya” kafedrasida mudiri, i.f.d. prof.).
10. Shennayev Xo‘jayor Musurmanovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida mudiri, DSc, prof.).
11. Boyev Habibullo Ismoilovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, i.f.d.).
12. Nurullayev Abdulaziz Sirojiddinovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, i.f.d.).
13. Merident Randles (FSA, MAAA. Prinsipal & Consulting Actuary. Senior Consultant, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative).
14. Ong Xie (FIA, FSAS. Program Manager, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative. Pronouns: She/Her).
15. Yadgarov Akram Akbarovich (TDIU “Yashil iqtisodiyot” kafedrasida professori, i.f.d.).
16. Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich (TDIU magistratura dekan muovini, i.f.d.).
17. Maxmudov Akbar Abduxamidovich (Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti rektori, PhD, dotsent).
18. Axrorov Zarif Oripovich (TDIU Samarqand filiali “Moliya, soliq va bank ishi” kafedrasida mudiri, i.f.d., dotsent).
19. Qurbonov Xayrulla Abdurasulovich (TDIU Xalqaro va milliy reytinglar bilan ishlash bo‘limi boshlig‘i, i.f.n. dots.).
20. Raxmatullayev Botirjon Abduxamidovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti. Akademik faoliyat bo‘yicha prorektor PhD, dotsent).
21. Musaxonzoda Ikromjon Sobirxon o‘g‘li (TMC institute “Milliy ta‘lim yo‘nalishlari akademik faoliyat va ilmiy ishlar” bo‘yicha prorektor, PhD).
22. Hasanov Xayrulla Nasrullayevich (TDIU Besh tashabbus markazi bo‘lim boshlig‘i, PhD).
23. Kenjayev Ilxom G‘iyozovich (TDIU magistratura dekan muovini, PhD, dots.).
24. Imomov Hamdilla Hamdamovich (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida professor v.b., i.f.n.).
25. Baratova Dinara Alisherovna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD. Tahririyat kengashi kotibi).
26. Agzamov Avazxon Talgatovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, PhD).
27. Nomozova Qumri Isoyevna (Bank moliya akademiyasi dotsenti, PhD).
28. Xamdamiyev Shoh-Jaxon Raxmat o‘g‘li (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida dotsenti, PhD).
29. Maxmudov Samariddin Baxriddinovich (“Ma‘mun” universiteti “Iqtisodiyot” kafedrasida dotsenti, PhD).
30. Abduturapova Dildora Farxodjon qizi (“Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish” bo‘limi bosh mutaxassisi, PhD).
31. Abdusattarova Dildora Baxodirovna (TDIU “Soliq va soliqqa tortish kafedrasida” dotsenti).
32. Nosirov Jasur Tursunpulotovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti “Akademik faoliyat va registrator” departamenti rahbari, PhD, dotsent).
33. Adilova Gulnur Jorabayevna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD.).
34. Malikova Dilrabo Mo‘minovna, (TDIU Samarqand filiali "Moliya, soliq va bank ishi" kafedrasida dotsenti, PhD).
35. Bobomurotova Manzura Panji qizi (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida assistenti, PhD).

YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOT STRATEGIYASIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI VA USTUVOR YO'NALISHLARI

Yoqubova Fotimaxon Baxromjonovna

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti Andijon Fakulteti «Iqtisodiyot» ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida inson kapitalini rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyati va mamlakatning uzoq muddatli rivojlanishidagi strategik o'rni tadqiq etilgan. Inson kapitalining ta'lim, sog'liqni saqlash, kasbiy tayyorgarlik, innovatsion salohiyat hamda mehnat unumdorligi kabi tarkibiy qismlarining iqtisodiy o'sishga ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot davomida rivojlangan davlatlar tajribasi va xalqaro tashkilotlar ma'lumotlari asosida inson kapitaliga investitsiyalar kiritishning iqtisodiy samaradorligi asoslab berilgan. Shuningdek, O'zbekistonda inson kapitalini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish mexanizmlari yoritilgan. Tadqiqot natijalari inson kapitalini rivojlantirish milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, innovatsion taraqqiyotni jadallashtirish hamda aholi farovonligini yuksaltirishning muhim omili ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Human capital, economic growth, education quality, labor productivity, innovation development, competitiveness, investments, strategic development, public welfare, New Uzbekistan.

Abstract: This article examines the economic significance of human capital development and its strategic role within the framework of the Development Strategy of New Uzbekistan. The study analyzes the impact of key components of human capital, including education quality, healthcare, professional skills, innovation capacity, and labor productivity, on sustainable economic growth. Based on international experience and data from international organizations, the economic effectiveness of investments in human capital is substantiated. Furthermore, the priority directions for human capital development in Uzbekistan, existing challenges, and mechanisms for overcoming them are identified. The findings indicate that human capital development serves as a crucial factor in enhancing national competitiveness, accelerating innovation-driven growth, and improving public welfare in the long term.

Keywords: Human capital, economic growth, education quality, labor productivity, innovation development, competitiveness, investments, strategic development, public welfare, New Uzbekistan.

Абстрактный: В данной статье исследуются экономическое значение развития человеческого капитала и его стратегическая роль в реализации Стратегии развития Нового Узбекистана. Научно обосновано влияние основных компонентов человеческого капитала, включая качество образования, здравоохранение, профессиональную подготовку, инновационный потенциал и производительность труда, на экономический рост страны. На основе международного опыта и данных международных организаций раскрыта экономическая эффективность инвестиций в человеческий капитал. Также определены приоритетные направления развития человеческого капитала в Узбекистане и предложены механизмы решения существующих проблем. Результаты исследования показывают, что развитие человеческого капитала является важнейшим фактором повышения конкурентоспособности национальной экономики, ускорения инновационного развития и роста благосостояния населения.

Ключевые слова: Человеческий капитал, экономический рост, качество образования, производительность труда, инновационное развитие, конкурентоспособность, инвестиции, стратегическое развитие, благосостояние населения, Новый Узбекистан.

Kirish (Введение/Introduction).

XXI asrda jahon iqtisodiyotining rivojlanish omillari sezilarli darajada o'zgardi. Tabiiy resurslar va ishlab chiqarish quvvatlari bilan bir qatorda, inson kapitali mamlakatlarning iqtisodiy taraqqiyoti va raqobatbardoshligini belgilovchi muhim omilga aylandi. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida bilim, malaka, sog'liq va innovatsion salohiyat iqtisodiy o'sishning asosiy manbasi sifatida e'tirof etilmoqda. Shu sababli inson kapitalini rivojlantirish masalasi dunyoning ko'plab mamlakatlarida davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Inson kapitali nazariyasining ilmiy asoslari XX asrda iqtisodchi olimlar Theodore Schultz va Gary Becker tomonidan ishlab chiqilgan. Ularning fikriga ko'ra, ta'lim, sog'liqni saqlash va kasbiy tayyorgarlikka yo'naltirilgan mablag'lar kelajakda yuqori iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydigan investitsiya hisoblanadi. Bugungi kunda xalqaro tajriba ham inson kapitaliga qilingan sarmoyalar mehnat unumdorligini oshirish, innovatsiyalarni rag'batlantirish va iqtisodiy o'sishni jadallashtirishda muhim ahamiyat kasb etishini tasdiqlamoqda.

So'nggi yillarda O'zbekistonda ham inson kapitalini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ta'lim tizimini takomillashtirish, sog'liqni saqlash xizmatlari sifatini oshirish, yoshlarni qo'llab-quvvatlash hamda

ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida inson qadrini ulug'lash, sifatli ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish va malakali kadrlar tayyorlash ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Globallashuv va texnologik taraqqiyot sharoitida inson kapitalining roli tobora ortib bormoqda. Yuqori malakali, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega kadrlarni shakllantirish iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, ushbu maqolada Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida inson kapitalini rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyati, uning iqtisodiy o'sish va milliy raqobatbardoshlikka ta'siri hamda istiqboldagi ustuvor yo'nalishlari tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili (Анализ литературы) (Literature Review):

Inson kapitali masalasi iqtisodiyot fanining eng muhim tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur tushunchaning nazariy asoslari XX asrning ikkinchi yarmida shakllangan bo'lib, uning ilmiy rivojlanishida T. Schultz va G. Beckerning xizmatlari alohida ahamiyatga ega. T. Schultz insonning bilim, malaka va salomatligiga yo'naltirilgan xarajatlarni investitsiya sifatida baholab, iqtisodiy taraqqiyotning muhim omili aynan inson kapitali ekanligini asoslab bergan. G. Becker esa inson

kapitaliga kiritilgan investitsiyalar mehnat unumdorligini oshirish, daromadlarni ko'paytirish hamda iqtisodiy samaradorlikni yuksaltirishga xizmat qilishini ta'kidlagan.

Keyinchalik inson kapitalining iqtisodiy o'sishdagi o'rni endogen iqtisodiy o'sish nazariyasi vakillari tomonidan yanada chuqurroq o'rganildi. Jumladan, R. Lucas inson kapitalini iqtisodiy taraqqiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri sifatida e'tirof etib, malakali mehnat resurslari va bilimlarning jamiyat bo'ylab tarqalishi ishlab chiqarish samaradorligini oshirishini qayd etgan. P. Romer esa innovatsiyalar va yangi bilimlar iqtisodiy o'sishning uzoq muddatli manbai ekanligini asoslab, inson kapitalining texnologik taraqqiyotdagi roliga alohida e'tibor qaratgan.

Ta'lim sifati va inson kapitali o'rtasidagi bog'liqlik E. Hanushek hamda L. Woessmann tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda keng yoritilgan. Ularning ilmiy xulosalariga ko'ra, iqtisodiy rivojlanishga ta'limning davomiyligidan ko'ra uning sifati kuchliroq ta'sir ko'rsatadi. Bu esa zamonaviy iqtisodiyotda yuqori malakali va raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashning ustuvor ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Xalqaro tashkilotlarning tadqiqotlarida ham inson kapitali iqtisodiy taraqqiyotning muhim omili sifatida baholanadi. Jahon banking Inson kapitali indeksiga bag'ishlangan hisobotlarida ta'lim va sog'liqni saqlash sohalariga yo'naltirilgan investitsiyalar mamlakatlarning uzoq muddatli iqtisodiy raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillardan biri ekanligi ta'kidlangan. BMT Taraqqiyot dasturi hisobotlarida esa inson rivojlanishi ko'rsatkichlari bilan iqtisodiy farovonlik o'rtasida bevosita bog'liqlik mavjudligi qayd etilgan.

O'zbekistonda inson kapitalini rivojlantirish masalalari so'nggi yillarda davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida sifatli ta'lim tizimini rivojlantirish, zamonaviy kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish, sog'liqni saqlash xizmatlari sifatini oshirish hamda ilm-fan va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash orqali inson kapitalini mustahkamlashga alohida e'tibor qaratilgan. Shu jihatdan inson kapitalini rivojlantirish nafaqat ijtimoiy, balki iqtisodiy taraqqiyotning ham strategik omili sifatida namoyon bo'lmoqda.

Tahlil qilingan ilmiy manbalarda shuni ko'rsatadiki, inson kapitali iqtisodiy o'sish, mehnat unumdorligi, innovatsion rivojlanish va milliy raqobatbardoshlikni ta'minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Biroq inson kapitalini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi maqsadlari bilan uzviy bog'liq holda o'rganish hamda uning ustuvor yo'nalishlarini aniqlash dolzarb ilmiy masala bo'lib qolmoqda. Shu sababli ushbu tadqiqot inson kapitalining mamlakat iqtisodiy taraqqiyotidagi o'rni zamonaviy islohotlar kontekstida tahlil qilishga qaratilgan.

Metodologiya (Методология исследования) (Research Methodology):

Tadqiqotni amalga oshirish jarayonida ilmiy bilishning umumiy va maxsus usullaridan kompleks tarzda foydalanildi. Inson kapitalini rivojlantirishning iqtisodiy ahamiyatini ochib berish hamda uning mamlakat taraqqiyotidagi o'rni baholash maqsadida nazariy va amaliy yondashuvlar uyg'unlashtirildi. Tadqiqotning nazariy asosini inson kapitali nazariyasiga oid mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari hamda O'zbekiston Respublikasida inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar tashkil etdi. Xususan, Jahon banki, BMT Taraqqiyot dasturi va boshqa xalqaro institutlar tomonidan e'lon qilingan ilmiy-tahliliy materiallardan foydalanildi.

Ilmiy ish davomida tahlil va sintez usullaridan foydalanilib, inson kapitalining tarkibiy elementlari hamda ularning iqtisodiy o'sishga ta'siri o'rganildi. Taqqoslash usuli orqali rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar tajribasi tahlil qilinib, inson kapitalini rivojlantirishning samarali mexanizmlari aniqlandi. Shuningdek, mantiqiy tahlil yordamida inson kapitali, mehnat unumdorligi, innovatsion rivojlanish va milliy raqobatbardoshlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik yoritildi. Tadqiqotning axborot bazasini O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi, Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi hamda xalqaro tashkilotlar tomonidan e'lon

qilingan rasmiy ma'lumotlar tashkil etdi. Ushbu ma'lumotlar asosida inson kapitalining iqtisodiy rivojlanishga ta'siri ilmiy jihatdan baholandi.

Tadqiqot natijalarining ishonchligini ta'minlash maqsadida tizimli yondashuv qo'llanildi. Bunda inson kapitali ta'lim, sog'liqni saqlash, kasbiy tayyorgarlik va innovatsion salohiyat kabi o'zaro bog'liq elementlar majmui sifatida ko'rib chiqildi. Mazkur yondashuv inson kapitalini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini har tomonlama tahlil qilish hamda uning ustuvor yo'nalishlarini aniqlash imkonini berdi.

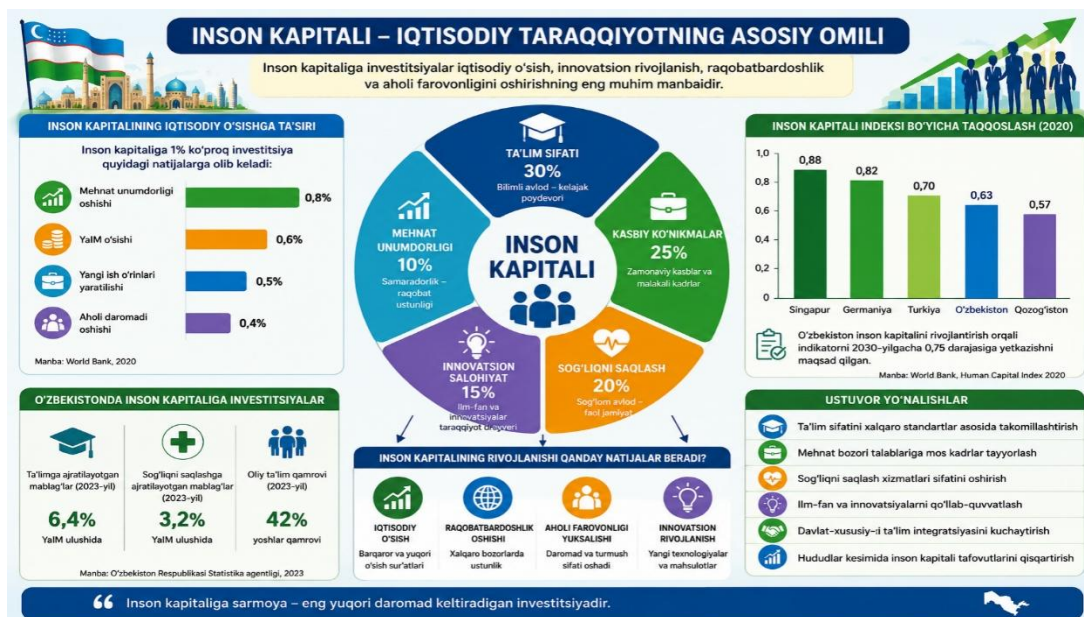
Muhokama va natijalar (Анализ и результаты исследования) (Analysis and Results):

Jahon iqtisodiyotida yuz berayotgan tarkibiy o'zgarishlar shuni ko'rsatmoqdaki, iqtisodiy taraqqiyotning asosiy omili sifatida inson kapitalining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Rivojlangan davlatlar tajribasi iqtisodiy muvaffaqiyatning asosiy manbai tabiiy resurslar yoki geografik ustunlik emas, balki bilim, sog'lom va yuqori malakaga ega inson resurslari ekanligini tasdiqlaydi. Shu sababli inson kapitaliga yo'naltirilayotgan investitsiyalar zamonaviy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan.

So'nggi yillarda O'zbekistonda ham inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan islohotlar izchil amalga oshirilmog'na. Xususan, ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, maktabgacha ta'lim qamrovini kengaytirish, oliy ta'lim muassasalari sonini oshirish, yoshlarni kasb-hunarga o'qitish hamda sog'liqni saqlash xizmatlari sifatini yaxshilash bo'yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. Ushbu islohotlar inson kapitalining sifat ko'rsatkichlarini yaxshilashga xizmat qilmoqda. Inson kapitalining iqtisodiy samaradorligi, avvalo, mehnat unumdorligining oshishida namoyon bo'ladi. Yuqori bilim va malakaga ega xodimlar yangi texnologiyalarni tezroq o'zlashtiradi, ishlab chiqarish jarayonlarida samaradorlikni oshiradi va innovatsion faoliyatda faol ishtirok etadi. Natijada korxonalar raqobatbardoshligi ortadi, mahsulot va xizmatlar sifati yaxshilanadi hamda iqtisodiyotda yuqori qo'shilgan qiymat yaratiladi. Bu esa milliy daromadning o'sishi va aholi farovonligining yuksalishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, inson kapitali va iqtisodiy o'sish o'rtasida mustahkam bog'liqlik mavjud. Ta'lim sifati yuqori bo'lgan mamlakatlarda mehnat unumdorligi va innovatsion faollik ham yuqori bo'ladi. Aksincha, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimidagi kamchiliklar iqtisodiy rivojlanish sur'atlarining pasayishiga olib kelishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, inson kapitaliga yo'naltiriladigan investitsiyalarni xarajat sifatida emas, balki uzoq muddatli iqtisodiy natija beruvchi strategik sarmoya sifatida baholash maqsadga muvofiqdir. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan vazifalar mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining uzoq muddatli maqsadlari bilan chambarchas bog'liqdir. Sifatli ta'lim tizimini shakllantirish, yoshlarning zamonaviy kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish, ilm-fan va innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash orqali mehnat bozorining talablariga mos kadrlar tayyorlash imkoniyati kengaymoqda. Bu esa iqtisodiyot tarmoqlarining modernizatsiyalashuvi va yuqori texnologik ishlab chiqarishning rivojlanishiga zamin yaratadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, inson kapitalini rivojlantirish iqtisodiy o'sishni jadallashtirish, mehnat unumdorligini oshirish, innovatsion rivojlanishni rag'batlantirish va milliy iqtisodiyotning xalqaro raqobatbardoshligini mustahkamlashning eng muhim omillaridan biridir. Ayniqsa, ta'lim sifati, sog'liqni saqlash tizimi samaradorligi va kasbiy tayyorgarlik darajasining oshirilishi iqtisodiy taraqqiyotning barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, tadqiqot davomida inson kapitalini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari sifatida ta'lim sifatini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlash, raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish, mehnat bozori ehtiyojlariga mos mutaxassislar tayyorlash hamda sog'lom va faol aholi qatlamini shakllantirish zarurligi aniqlandi. Ushbu yo'nalishlarning samarali amalga oshirilishi O'zbekistonning uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanish maqsadlariga erishishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa va takliflar (Заключение и рекомендации) (Conclusion and Recommendations):

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, inson kapitali zamonaviy iqtisodiy rivojlanish jarayonida eng muhim va strategik ahamiyatga ega omillardan biri hisoblanadi. Bugungi globallashuv sharoitida iqtisodiy o'sishning asosiy drayveri sifatida aynan inson omili, ya'ni bilimli, malakali va innovatsion fikrlaydigan kadrlar salohiyati namoyon bo'lmoqda. Ta'lim tizimi sifati, sog'liqni saqlash xizmatlarining samaradorligi, kasbiy tayyorgarlik darajasi hamda ilmiy-innovatsion faoliyatning rivojlanishi mehnat unumdorligini oshirish, ishlab chiqarish samaradorligini kuchaytirish va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shuningdek, inson kapitalining rivojlanishi nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ham mustahkamlashga xizmat qiladi. “Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi” doirasida amalga oshirilayotgan islohotlar inson kapitalini rivojlantirishni ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilab, ta'lim, sog'liqni saqlash va innovatsion sohalarida keng ko'lamli o'zgarishlarni amalga oshirishga qaratilgan. Bu esa uzoq muddatli istiqbolda barqaror iqtisodiy o'sish va aholi farovonligini oshirish uchun mustahkam zamin yaratadi.

Tahlillar asosida quyidagi ilmiy-amaliy takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

- ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, o'quv jarayoniga raqamli texnologiyalarni keng joriy etish hamda xalqaro standartlarga mos o'quv dasturlarini ishlab chiqishni jadallashtirish;

- mehnat bozori talablariga mos keladigan kompetensiyaviy yondashuv asosida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va amaliy ko'nikmalar ulushini oshirish;

- ilm-fan va innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash, yosh olimlar va tadqiqotchilar uchun grant va startap dasturlarini kengaytirish orqali intellektual salohiyatdan samarali foydalanish;

- sog'liqni saqlash tizimini yanada rivojlantirish, profilaktika va sifatli tibbiy xizmatlarni kengaytirish orqali inson kapitalining sog'lomlik komponentini mustahkamlash;

- davlat, xususiy sektor va ta'lim muassasalari o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish, shuningdek, inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalar samaradorligini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish.

Bundan tashqari, hududlar kesimida inson kapitali rivojlanishidagi tafovutlarni qisqartirish, qishloq va shahar hududlarida ta'lim hamda sog'liqni saqlash infratuzilmasini teng rivojlantirish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa mamlakat bo'yicha ijtimoiy-iqtisodiy tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, inson kapitalini rivojlantirishga yo'naltirilgan investitsiyalar iqtisodiy o'sishning barqaror va sifatli bo'lishini ta'minlaydi. Ular nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, balki innovatsion iqtisodiyot shakllanishi, global raqobatbardoshlikning kuchayishi hamda aholi turmush darajasining yuksalishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, inson kapitalini rivojlantirish Yangi O'zbekistonning strategik taraqqiyot maqsadlariga erishishning eng muhim va ajralmas yo'nalishi sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar (Литературы/ References):

- Schultz, T. W. (1961). Investment in Human Capital. American Economic Review. <https://www.jstor.org/stable/1818907>
- Becker, G. S. (1964). Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis. University of Chicago Press. <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/H/bo3684036.html>
- Lucas, R. E. (1988). On the Mechanics of Economic Development. Journal of Monetary Economics. [https://doi.org/10.1016/0304-3932\(88\)90168-7](https://doi.org/10.1016/0304-3932(88)90168-7)
- Romer, P. M. (1990). Endogenous Technological Change. Journal of Political Economy. <https://doi.org/10.1086/261725>
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2015). The Knowledge Capital of Nations. MIT Press. <https://mitpress.mit.edu/9780262029179/the-knowledge-capital-of-nations/>
- World Bank (2020). The Human Capital Index 2020 Update: Human Capital in the Time of COVID-19. <https://www.worldbank.org/en/publication/human-capital>
- United Nations Development Programme (UNDP) (2022). Human Development Report 2021/2022. <https://hdr.undp.org/>
- OECD (2023). Education at a Glance 2023. <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>
- World Economic Forum (2023). The Future of Jobs Report 2023. <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023/>
- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni (2022). “Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi 2022–2026”. <https://strategy.uz/>
- Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan (2024). <https://edu.uz/>